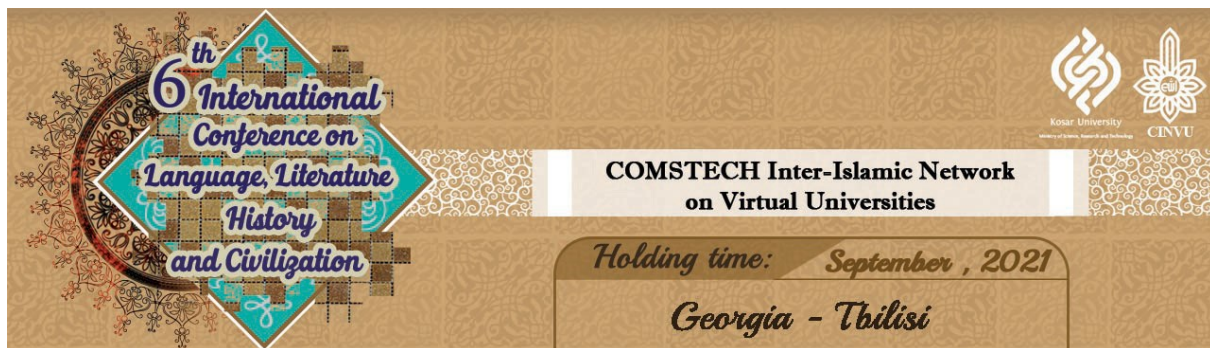

بررسی و تحلیل تاریخی اندیشه وصایت در عصر حضور امامان

طیبه قاسمی

دانشجوی دکتری دانشگاه ادیان و مذاهب

چکیده

وصایت و جانشینی از مباحث مهم پس از رحلت پیامبرص بود که به دلیل برداشتهای متفاوت از آن زمینه‌های اختلاف در میان مسلمانان را پدید آورد در حالی که براساس گزارش منابع کهن تاریخی شیعه، وصایت علی(ع) و یازده فرزند او بارها مورد تاکید پیامبرص و برهمگان روشن بوده است. حضرت در دوران خلافت در مناشدات خویش مجدداً به این مساله پرداختند. مساله وصایت پس از امام علی(ع) در زمان حسنین علیهم السلام هم‌چنان مورد توجه بوده و به مردم یادآوری می‌شد پس از واقعه عاشورا، در زمان امام سجاد ع جریان سیاسی و فکری زیدیه، در فضای تقیه امام شکل گرفت زیدیه نیز با تاکید بروصایت، برنصوص دال بر امامت تاکید کردند و امامت امام علی(ع) را از باب نص خفی و امامت حسنین علیهم السلام را از باب نص جلی پذیرفتند. در عصر امام باقر و امام صادق علیهم السلام تلاش‌های زیادی برای مساله وصایت صورت پذیرفت. توجه ویژه امام صادق ع برمساله وصایت، برخی را به اشتباه انداخته و با انتخاب اسماعیل به عنوان وصی امام (ع) جریان تازه‌ای را در شیعه رقم زدند. پس از صادقین علیهم السلام به دلیل اهمیت این مساله و اهتمام ویژه شیعیان نسبت به تعیین مصداق آن، باور مندی به وصایت در شیعه رواج گسترده یافت. نقش تعیین کننده وصایت در تحولات سیاسی و فکری شیعه، این پژوهش را برآن داشت تا با توجه به این پرسش که اندیشه وصایت در عصر حضور امامان علیهم السلام چه سیری را طی کرده است و در منابع تاریخی چه بازخوردی داشته است؟ با استفاده از منابع تاریخی و فرقه‌نگاری و همچنین منابع روایی، به بررسی موجودیت وصایت در عصر حضر اهل بیت(ع) و کارکردها و دلالت‌ها و چگونگی گسترش آن پرداخت.

واژگان کلیدی: وصایت، جانشین پیامبرص، دوازده امام، زیدیه، اسماعیلیه